

K O M U N I K A T
Z B A D A Ń

Warszawa, luty 2011

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

BS/13/2011

**STOSUNEK POLAKÓW
DO INNYCH NARODÓW**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
4 lutego 2010 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Już od ponad siedemnastu lat monitorujemy stosunek Polaków do innych narodów i grup etnicznych próbując określić, które narodowości są przez Polaków darzone sympatią, a które są mniej lubiane. W tym roku¹ przedstawiona respondentom lista objętych badaniem narodów, grup narodowościowych lub etnicznych zawierała trzydzieści osiem pozycji. W większości byli to mieszkańcy krajów Unii Europejskiej, ale znalazło się na niej również kilka większych – lub z różnych względów interesujących – narodów pozaeuropejskich.

Posługując się siedmiopunktową skalą² respondenci wypowiadali się, w jakim stopniu darzą dany naród sympatią bądź też są mu niechętni. Uzyskane dane prezentujemy w formie zagregowanej do trzech kategorii: sympatii (punkty na skali od +3 do +1), obojętności (0) i niechęci (od -1 do -3). W ten sposób określamy zasięg sympatii bądź antypatii Polaków do danego narodu. Dla pełniejszej orientacji pokazujemy także średnią wartość deklarowanych uczuć. Informuje nas ona o natężeniu sympatii bądź niechęci, zależy bowiem nie tylko od tego, ilu badanych deklaroowało sympatię, obojętność czy niechęć do danego narodu, ale też od tego, jaką siłę przypisywali tym uczuciom, np. czy określali sympatię na „+3” czy też tylko na „+1”. Średnia odnosi się wyłącznie do respondentów mających określony stosunek do danego narodu, eliminuje zaś tych, którzy powstrzymali się od odpowiedzi.

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (248) przeprowadzono w dniach 5 – 12 stycznia 2011 roku na liczącej 989 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Swoj stosunek do poszczególnych narodowości badani określali na skali od 1 do 7. Opracowując dane skalę tę zastąpiono skalą od -3 (niechęć) do +3 (sympatia) w celu ułatwienia czytelnikom interpretacji podanych w tabelach średnich ocen, uzyskanych przez poszczególne narodowości. Punkt orientacyjny (środek) takiej skali stanowi wówczas wartość 0, oznaczająca obojętność.

Tabela 1

Narody (uszeregowane według malejącego zasięgu sympatii)	Jak by Pan(i) określił(a) swój stosunek do innych narodów?				Średnie*
	Sympatia	Obojętność	Niechęć	Trudno powiedzieć	
	w procentach				
Czesi	51	31	12	6	0,88
Słowacy	49	33	11	7	0,86
Hiszpanie	47	35	9	9	0,90
Włosi	47	33	13	7	0,81
Węgrzy	46	33	12	9	0,82
Francuzi	45	33	14	8	0,75
Holendrzy	45	35	11	9	0,78
Anglicy	44	33	16	7	0,68
Amerykanie	43	31	19	7	0,59
Grecy	43	33	14	10	0,69
Norwegowie	42	36	11	11	0,75
Szwedzi	41	35	14	10	0,69
Belgowie	40	36	12	12	0,69
Finowie	40	35	13	12	0,66
Irlandczycy	40	36	13	11	0,65
Japończycy	40	32	17	11	0,59
Austriacy	39	38	14	9	0,66
Duńczycy	38	37	13	12	0,62
Niemcy	38	31	27	4	0,30
Chorwaci	36	37	15	12	0,55
Litwini	36	35	19	10	0,42
Gruzini	34	35	18	13	0,44
Bułgarzy	33	37	20	10	0,39
Estończycy	33	36	17	14	0,47
Rosjanie	32	29	34	5	0,01
Ukraińcy	32	29	33	6	0,12
Białorusini	31	34	26	9	0,22
Chińczycy	31	32	26	11	0,16
Łotysze	31	36	18	15	0,38
Żydzi	31	31	31	7	0,03
Wietnamczycy	30	33	26	11	0,16
Turcy	29	28	33	10	-0,01
Czeczeni	28	29	31	12	0,04
Ormianie	28	31	25	16	0,18
Serbowie	28	35	24	13	0,21
Rumuni	24	28	40	8	-0,27
Arabowie	23	25	42	10	-0,42
Romowie (Cyganie)	22	24	49	5	-0,54

* Średnie mierzone na skali od +3 do -3

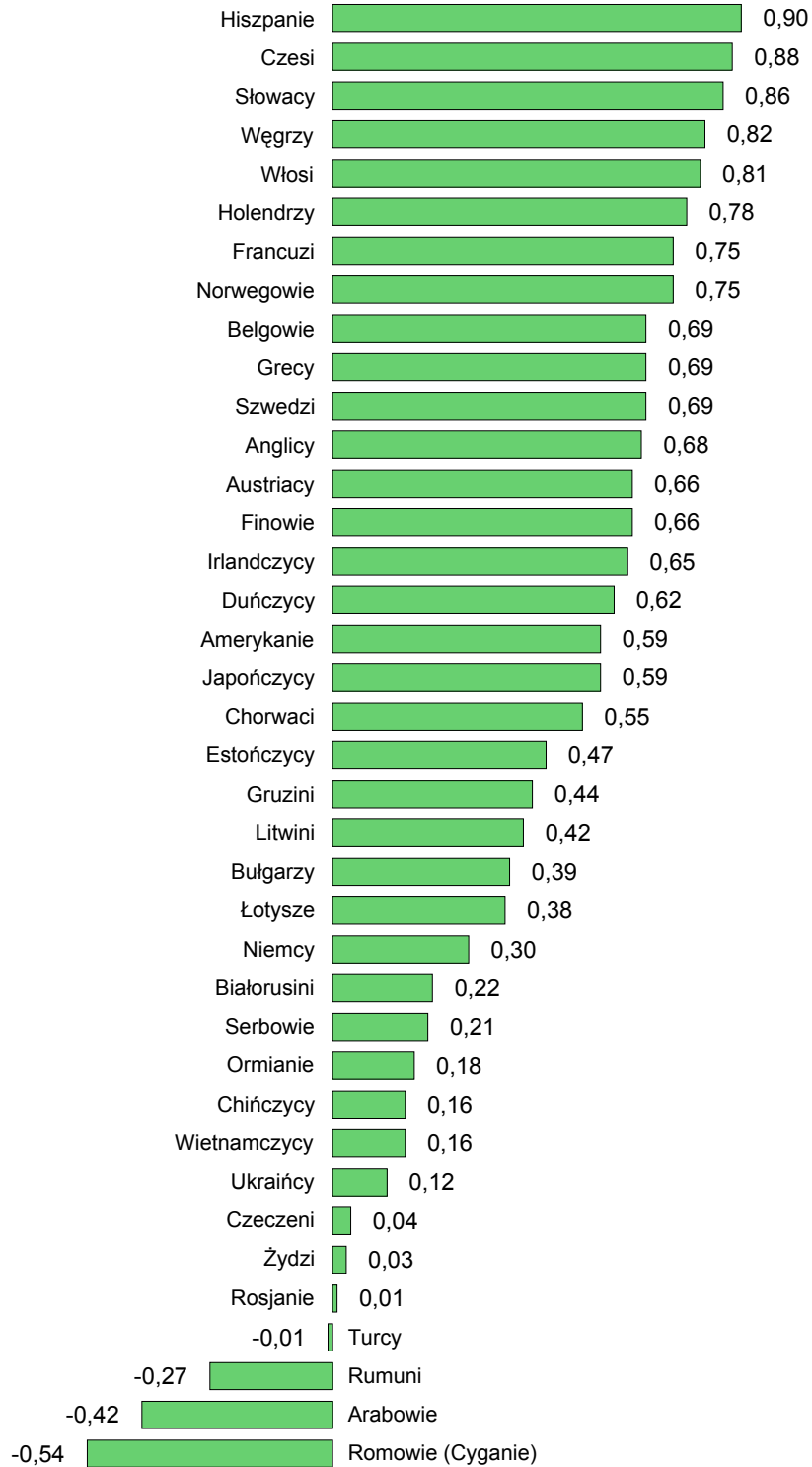
Tabela 2. Zmiany **sympatii** do poszczególnych narodów

Narody	Wskazania respondentów według terminów badań																
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2010	2011
	w procentach																
Amerykanie	62	58	63	59	64	61	54	50	58	56	45	46	49	44	47	45	43
Anglicy	47	41	51	51	55	50	45	44	51	49	46	50	50	53	51	50	44
Arabowie	-	-	-	-	-	-	-	-	16	13	11	8	9	12	21	24	23
Austriacy	41	37	48	49	47	43	40	37	40	36	31	30	36	36	43	43	39
Belgowie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33	39	40	42	43	40
Białorusini	19	17	18	21	22	19	18	26	26	22	21	18	23	27	34	34	31
Bułgarzy	19	16	23	23	23	20	20	25	26	24	22	19	24	29	35	37	33
Chińczycy	-	-	-	-	-	21	19	22	26	22	20	16	18	22	31	29	31
Chorwaci	-	-	-	-	-	-	-	25	29	28	-	-	-	-	-	40	36
Czeczeni	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28	28
Czesi	38	30	43	44	45	41	44	47	50	50	49	46	52	53	53	53	51
Duńczycy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	35	32	40	41	45	43	38
Estończycy	-	-	-	-	-	-	-	24	31	28	26	21	28	30	33	35	33
Finowie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32	30	35	37	-	43	40
Francuzi	61	51	67	62	60	58	53	55	51	48	45	43	48	52	49	51	45
Grecy	-	-	-	-	-	-	-	43	44	45	44	41	47	49	46	47	43
Gruzini	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27	35	32	34
Hiszpanie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	47	47	53	49	52	51	47
Holendrzy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	42	42	48	48	46	46	45
Irlandczycy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	39	43	49	54	47	46	40
Japończycy	-	-	43	48	43	35	33	33	39	36	32	31	30	34	42	42	40
Litwini	24	22	35	36	36	29	30	36	38	36	38	32	36	38	41	42	36
Łotysze	-	-	-	-	-	-	-	26	29	29	29	25	29	30	33	33	31
Niemcy	23	26	35	43	38	32	31	32	38	36	33	34	33	30	38	39	38
Norwegowie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	46	46	42
Ormianie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	27	29	28
Romowie (Cyganie)	-	6	10	12	10	10	13	17	15	16	15	13	14	14	21	23	22
Rosjanie	17	16	17	21	20	19	17	23	24	22	18	16	22	24	30	34	32
Rumuni	9	8	11	12	11	10	13	15	15	15	14	12	16	16	25	26	24
Serbowie	10	12	14	15	16	13	14	17	18	17	15	12	18	19	29	31	28
Słowacy	33	32	44	38	39	36	34	42	42	43	41	36	44	48	51	51	49
Szwedzi	44	40	53	52	49	43	41	44	46	48	42	39	43	44	45	44	41
Turcy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	17	18	28	28	29
Ukraińcy	12	9	14	16	15	13	16	19	22	19	29	23	24	25	34	34	32
Węgrzy	47	41	56	48	47	44	44	47	48	45	43	39	45	45	48	49	46
Wietnamczycy	-	-	-	-	-	20	21	23	24	19	17	15	18	18	28	29	30
Włosi	63	54	66	62	63	55	53	54	54	53	50	52	52	51	54	52	47
Żydzi	15	17	25	26	28	19	19	19	23	21	18	20	20	23	34	31	31

Tabela 3. Zmiany **niechęci** do poszczególnych narodów

Narody	Wskaźniki respondentów według terminów badań																
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2010	2011
	w procentach																
Amerykanie	9	13	10	9	6	10	12	14	12	17	20	24	16	21	18	16	19
Anglicy	16	20	17	13	12	16	15	18	15	19	17	19	15	14	15	12	16
Arabowie	-	-	-	-	-	-	-	-	54	60	59	70	66	55	49	43	42
Austriacy	19	20	20	12	14	17	18	21	19	25	21	32	23	24	18	12	14
Belgowie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25	19	16	13	11	12
Białorusini	47	49	53	50	46	48	50	40	36	44	37	51	39	34	26	23	26
Bułgarzy	41	43	42	39	39	41	40	36	30	35	32	42	34	28	20	18	20
Chińczycy	-	-	-	-	-	36	37	35	32	39	37	47	43	38	30	27	26
Chorwaci	-	-	-	-	-	-	-	32	26	30	-	-	-	-	-	14	15
Czeczeni	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	29	31
Czesi	28	32	25	22	19	22	18	15	15	18	14	22	14	15	12	9	12
Duńczycy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	25	18	17	14	11	13
Estończycy	-	-	-	-	-	-	-	26	20	26	21	34	25	22	21	15	17
Finowie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	26	21	17	-	11	13
Francuzi	9	13	8	6	8	11	11	9	12	19	19	25	16	14	15	10	14
Grecy	-	-	-	-	-	-	-	13	14	15	12	21	17	12	14	11	14
Gruzini	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28	25	22	18
Hiszpanie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	18	12	13	10	8	9
Holendrzy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	20	13	12	12	10	11
Irlandczycy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	21	15	11	13	12	13
Japończycy	-	-	21	16	18	23	24	22	21	25	22	33	30	24	19	15	17
Litwini	43	43	33	31	30	34	29	24	24	26	21	31	24	22	17	15	19
Łotysze	-	-	-	-	-	-	-	27	23	29	23	34	28	25	21	15	18
Niemcy	53	45	38	31	30	39	39	36	31	38	34	38	33	39	32	28	27
Norwegowie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	9	11
Ormianie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33	27	23	25
Romowie (Cyganie)	-	75	73	70	71	69	64	56	60	61	56	65	58	59	51	47	49
Rosjanie	56	59	59	57	53	55	57	47	43	49	53	61	47	46	41	31	34
Rumuni	66	68	68	70	66	66	63	56	55	58	54	62	52	51	40	35	40
Serbowie	55	51	57	49	44	50	48	42	42	45	40	51	43	40	27	23	24
Słowacy	27	27	22	21	22	26	21	15	17	20	16	26	18	15	13	11	11
Szwedzi	14	17	14	12	12	17	14	14	12	17	13	22	17	15	12	10	14
Turcy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	53	48	46	37	31	33
Ukraińcy	65	66	63	60	60	59	58	49	48	51	34	50	42	39	31	29	33
Węgrzy	18	21	14	16	16	20	15	15	14	19	13	25	18	16	13	10	12
Wietnamczycy	-	-	-	-	-	34	38	33	35	42	38	49	42	41	31	28	26
Włosi	6	12	8	7	8	11	11	8	10	12	11	15	14	13	12	10	13
Żydzi	51	47	45	41	41	48	49	47	46	47	45	50	45	40	32	27	31

RYS. 1. STOSUNEK POLAKÓW DO POSZCZEGÓLNYCH NARODÓW. ŚREDNIE NA SKALI OD +3 (MAKSYMALNA SYMPATIA) DO -3 (MAKSYMALNA NIECHĘĆ)

Do narodów najbardziej lubianych przez Polaków należą Czesi i Słowacy, do których sympatię deklaruje około połowy badanych (od 49% do 51%). Niewiele mniej osób (od 45% do 47%) pozytywnie postrzega Hiszpanów, Włochów, Węgrów, Francuzów i Holendrów. We wszystkich tych przypadkach kilkakrotnie częściej mamy do czynienia z deklaracjami sympatii niż niechęci.

Nieco mniejszy jest zasięg sympatii do Anglików³, Amerykanów, Greków, Norwegów, Szwedów, Belgów, Finów, Irlandczyków i Japończyków. Sympatię do nich deklaruje od 40% do 44% badanych, niechęć zaś wyrażana jest zdecydowanie rzadziej. Wobec Austriaków, Duńczyków, Chorwatów, Litwinów, Gruzinów, Bułgarów, Estończyków i Łotyszy deklaracje sympatii wciąż przeważają nad niechęcią, są natomiast niemal równie częste co deklaracje obojętności. W stosunku do Niemców sympatia deklarowana jest również częściej niż niechęć, jednak przewaga sympatii wynosi tylko 11 punktów procentowych.

Wobec Białorusinów, Chińczyków, Wietnamczyków, Ormian oraz Serbów sympatia wyrażana jest nieznacznie częściej niż niechęć, najczęściej zaś deklarowana jest obojętność. Pod względem uczuć do Rosjan, Ukraińców, Turków i Czeczenów badani dzielą się na trzy niemal równoliczne grupy – wyrażających sympatię, obojętność i niechęć, jednak z minimalną przewagą niechęci. W przypadku Żydów natomiast – uczucia te rozkładają się całkowicie równomiernie. Deklaracje niechęci blisko dwukrotnie przeważają nad sympatią w stosunku do Rumunów i Arabów. Wreszcie blisko połowa badanych deklaruje niechęć do Romów.

Porównując stosunek Polaków do innych narodów deklarowany w tym roku z tym sprzed dwunastu miesięcy, zauważyć można kilkuprocentowy spadek sympatii do trzydziestu dwóch spośród trzydziestu ośmiu badanych narodowości. Wobec Chińczyków, Gruzinów, Turków i Wietnamczyków nastąpił niewielki wzrost wyrażanej sympatii, natomiast w przypadku Czeczenów i Żydów sytuacja w tym względzie nie uległa zmianie. Z drugiej strony większość odnotowanych różnic mieści się w granicach błędu pomiaru i jedynie w stosunku do Anglików, Francuzów, Irlandczyków i Litwinów możemy mówić o wyraźnym spadku sympatii (o 6 punktów procentowych). Zastanawiający jest natomiast względny brak zmian w deklarowanej sympatii oraz niechęci wobec Rosjan, szczególnie w świetle katastrofy prezydenckiego samolotu pod Smoleńskiem, czy wielomiesięcznych sporów wokół

---

³ W ankiecie używamy określenia „Anglicy” zamiast „Brytyjczycy”, gdyż w języku polskim tradycyjnie odnosi się ono do wszystkich mieszkańców Zjednoczonego Królestwa.

prowadzonego przez stronę rosyjską śledztwa oraz przygotowywanego raportu Międzypaństwowego Komitetu Lotniczego. Z badań przeprowadzonych w maju i wrześniu ubiegłego roku wynika, że nie sama katastrofa, ile to, co działo się po niej miało znaczący (początkowo pozytywny, a następnie negatywny) wpływ na postrzeganie stosunków polsko-rosyjskich przez naszych respondentów⁴. Najwyraźniej nie miały one jednak znaczenia przy ocenie stosunku do samych Rosjan. Należy jednak zaznaczyć, że omawiane badanie zrealizowano przed prezentacją na konferencji w Moskwie końcowego raportu MAK.

Niezależnie od ujawniających się, zwłaszcza z dłuższej perspektywy czasowej, zmian w stosunku do poszczególnych narodów, nadal – podobnie jak w poprzednich latach – deklaracje sympatii i niechęci Polaków różnicowane są według tych samych kryteriów. Stosunek Polaków do innych nacji jest związany z szeroko rozumianym położeniem geograficznym. Swoje pozytywne uczucia Polacy kierują przede wszystkim ku narodom mieszkającym na zachód od naszego kraju, uczucia negatywne zaś – najczęściej na wschód od Polski.

Regułę tę dobrze ilustrują wyniki analizy czynnikowej⁵ uczuć deklarowanych na skali niechęć–sympatia.

Czynnik I łączy narody, do których zdecydowanie częściej deklarowana jest sympatia niż niechęć (najczęściej kilkakrotnie). Są to prawie wszystkie (z wyjątkiem Niemców) zamieszczone na liście narodowości reprezentujące „stara” Unię Europejską, trzy narody z listy, które przystąpiły do struktur unijnych w ramach czwartej fali przyjęć w 2004 roku (Słowacy, Węgrzy i Czesi), Bułgarzy, których przyjęto do Unii Europejskiej w 2007 roku, a także Norwegowie, Amerykanie, Japończycy i Chorwaci.

Czynnik II skupia narody, do których badani częściej deklarują niechęć niż sympatię bądź też obojętność, albo wszystkie te uczucia równie często, jeśli zaś przeważają deklaracje sympatii, to w niewielkim stopniu. Są to nasi wschodni sąsiedzi, Łotysze i Estończycy, a także narody bałkańskie (z wyjątkiem Bułgarów, Greków i Chorwatów), mieszkańcy Kaukazu oraz Dalekiego Wschodu (oprócz Japończyków), jak również Arabowie, Żydzi i Niemcy. Dostyc specyficzna jest sytuacja Gruzinów, Łotyszy, Litwinów oraz Estończyków, którzy z jednej strony znaleźli się w czynniku II, z drugiej zaś dwukrotnie częściej darzeni są przez Polaków sympatią aniżeli niechęcią. Takie usytuowanie wszystkich wymienionych narodowości jest zapewne wynikiem znacznego odsetka deklaracji badanych wskazujących

---

⁴ Zob. komunikat CBOS „Stosunki polsko-rosyjskie w ocenie społecznej”, wrzesień 2010 (oprac. M. Felisiak).

⁵ W analizie zastosowano metodę rotacji OBLIMIN.

na obojętność (35%–36%) oraz wysokiego odsetka odpowiedzi „trudno powiedzieć” (10%–15%). Powyższa hipoteza ma potwierdzenie w średniej wartości deklarowanych uczuć, która dla wszystkich czterech nacji sięga co najmniej 0,38.

Tabela 4

Narodowości	Wyniki analizy czynnikowej („ładunki czynnikowe”)	
	Czynnik I	Czynnik II
Holendrzy	0,94	
Hiszpanie	0,93	
Norwegowie	0,93	
Szwedzi	0,92	
Słowacy	0,91	
Węgrzy	0,89	
Francuzi	0,88	
Belgowie	0,87	
Austriacy	0,84	
Finowie	0,84	
Włosi	0,81	
Irlandczycy	0,80	
Czesi	0,79	
Duńczycy	0,76	
Anglicy	0,75	
Grecy	0,69	
Chorwaci	0,62	
Amerykanie	0,57	
Japończycy	0,54	(0,33)
Bułgarzy	0,48	(0,45)
Romowie (Cyganie)		0,99
Arabowie		0,98
Rumuni		0,95
Czeczeni		0,85
Ormianie		0,83
Turcy		0,83
Żydzi		0,77
Wietnamczycy		0,75
Białorusini		0,74
Ukraińcy		0,72
Rosjanie		0,71
Chińczycy		0,68
Serbowie		0,66
Gruzini		0,63
Łotysze	(0,36)	0,59
Litwini	(0,32)	0,58
Estończycy	(0,38)	0,57
Niemcy	(0,34)	0,41
Procent wyjaśnianej wariancji	70,6	4,4

Stosunek Polaków do innych narodów kształtowany jest więc w dużej mierze przez dwa stereotypy: bogatego, cywilizowanego „Zachodu” i biednego, na ogół zapóźnionego cywilizacyjnie „Wschodu”. „Zachód” stanowi dla Polaków pozytywną grupę odniesienia, z którą się utożsamiają i do której chcą przynależeć. Od „Wschodu” natomiast – jako negatywnej grupy odniesienia – woleliby się odciąć, zdystansować, nie chcąc tym samym być z nią kojarzeni. Istnienie tych stereotypów obserwujemy w naszych badaniach mniej więcej od sześciu lat⁶. Rozwój gospodarczy niektórych krajów Europy Środkowej i Wschodniej coraz częściej przedstawia je w lepszym świetle i tym samym daje im przepustkę do świata cywilizowanego „Zachodu”, który na ogół darzymy większą sympatią.

Innym mechanizmem, zaobserwowanym w ostatnich latach, kształtującym sympatie i antypatie Polaków do różnych narodów, jest przynależność do struktur Unii Europejskiej. Poza Litwinami, Łotyszami, Estończykami, Rumunami i Niemcami wszystkie narody unijne z listy przedstawionej respondentom mają w naszym społeczeństwie dobre notowania. Sytuacja Litwinów, Łotyszy i Estończyków jest niejasna w dużej mierze dlatego, iż wielu badanych nie ma jednoznacznie sprecyzowanych opinii na ich temat. W przypadku Niemców wciąż decydujące są zaszłości historyczne i utrwalone w pamięci zbiorowej doświadczenia, choć dosyć wyraźny jest spadek niechęci ankietowanych do tego narodu. Rumuni natomiast należą do jednego z najbardziej nielubianych przez Polaków narodów. Prawdopodobnie za bardzo kojarzeni są z Cyganami, w związku z czym nawet obecność w strukturach unijnych nie jest w stanie zmienić naszej opinii o nich, choć należy zaznaczyć, że w ciągu ostatnich siedemnastu lat sukcesywnie się ona poprawia. W przypadku Czechów i Słowaków dodatkowy wpływ mogą mieć także bliskość językowa i geograficzna.

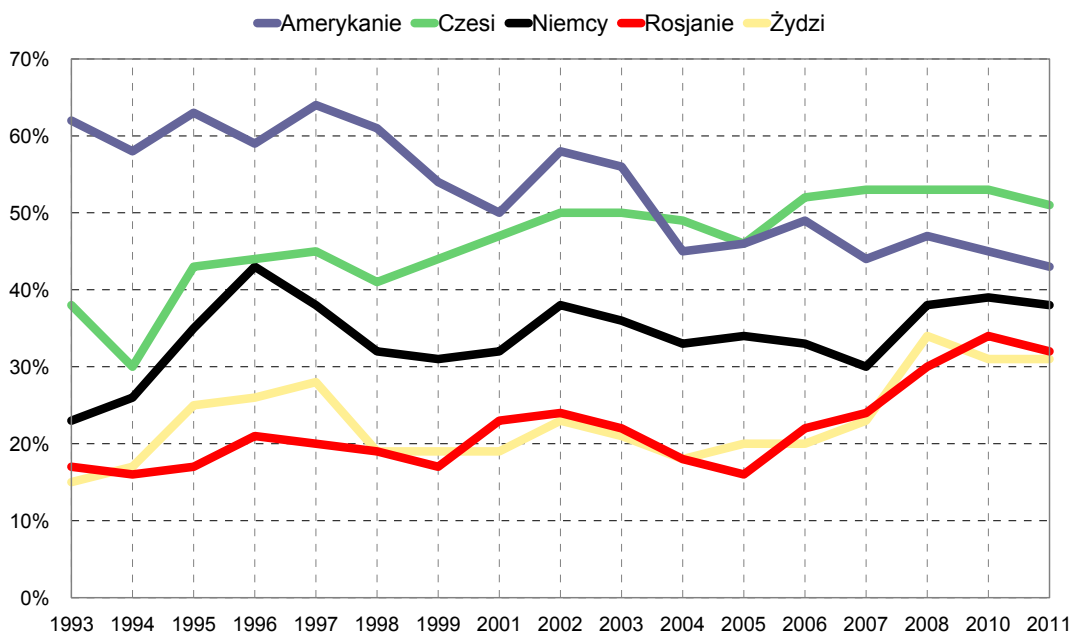
Na koniec warto zwrócić uwagę na zmiany stosunku Polaków do innych narodów, jakie można zauważyć z dłuższej perspektywy. Wśród narodów, do których sympatię i antypatię mierzymy od początku tych badań, największe zmiany *in minus* zaszły w ocenie Amerykanów, Francuzów i Włochów, którzy w 1993 roku cieszyli się uznaniem większości naszych respondentów, obecnie natomiast sympatii do nich nie deklaruje nawet co drugi badany. Jeśli chodzi o stosunek Polaków do Anglików, Austriaków, Szwedów i Węgrów, to – pomimo różnych fluktuacji – na przestrzeni ostatnich siedemnastu lat, pozostał on właściwie na tym samym poziomie. W przypadku pozostałych jedenastu narodów widoczna jest tendencja do powolnego wprowadzenia i niesystematycznego, ale jednak wzrostu sympatii.

---

⁶ Zob. komunikat CBOS „Stosunek do innych narodów”, styczeń 2005 (oprac. M. Strzeszewski).

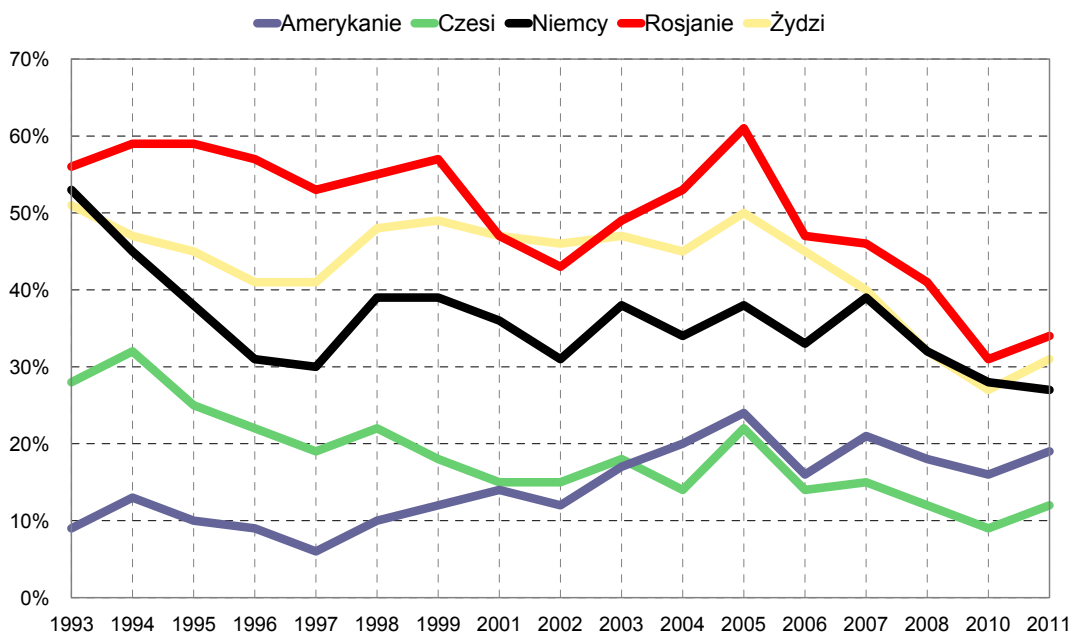
CBOS

RYS. 2. ZMIANY SYMPATII DO POSZCZEGÓLNYCH NARODÓW

CBOS

RYS. 3. ZMIANY NIECHĘCI DO POSZCZEGÓLNYCH NARODÓW

Opracowała
Katarzyna WĄDOŁOWSKA